

УДК 330.356:339.976

М. М. Охримович

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС: БЕЗПЕКОВИЙ АСПЕКТ

Досліджено безпекові аспекти імплементації Угоди про асоціацію з ЄС. Проаналізовано макроекономічні показники Польщі та України, на основі яких зроблено висновок про відносну стійкість економіки Польщі до кризових періодів, а також можливість стабільного економічного зростання.

Встановлено, що інтеграція України до європейської спільноти сприятиме реалізації вітчизняного економічного потенціалу на європейському ринку та поза його межами, освоєнню європейських стандартів якості, економічній модернізації та забезпеченню економічної безпеки.

Ключові слова: *економічна безпека держави, інвестиційна безпека України, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, міжнародне співробітництво.*

Постановка проблеми. Міжнародна економічна інтеграція України відкриває перспективні напрями для розвитку вітчизняної економіки: налагодження науково-технічного співробітництва, розширення ринку збуту, активізація руху інвестиційного капіталу.

Успішність результатів України, у разі входження до ЄС, залежить не тільки від інституційних змін у системі забезпечення економічної та політичної стабільності у нашій державі, вагоме значення має й стан економічного, політико-правового та соціально-культурного середовища країн-учасниць ЄС.

У цьому контексті стратегічного значення набуває аналіз безпечної архітектури країн-учасниць ЄС з метою ідентифікації викликів та потенційних загроз економічній безпеці України, чим і зумовлена актуальність статті.

Стан дослідження. Питання європейської інтеграції набуває щораз більшої актуальності і не залишається поза увагою вітчизняних та іноземних науковців, зокрема праці В. Гейця, Н. Кушнір, Б. Дяченка, О. Козиревої, Н. Резніка присвячені економічним наслідкам вступу України до ЄС; юридичні аспекти вивчали Т. Анакіна, І. Демченко, К. Козачук.

Незважаючи на різноманіття наукових досліджень у вказаній тематичі, все ж безпековий аспект імплементації Угоди про Асоціацію з ЄС проаналізовано недостатньо.

Мета статті – визначити пріоритетні напрями зміцнення економічної безпеки України, зокрема її інвестиційної складової, в умовах імплементації Угоди про асоціацію з ЄС.

Виклад основних положень. У наукових джерелах вплив ЄС розглядають крізь призму соціальних [1; 2], політичних та економічних [3] важелів, однак передісторія виникнення ЄС свідчить про те, що основою його створення є безпекова складова.

На початку ідея ЄС полягала в активізації взаємовигідного міжнародного співробітництва як засобу примирення потенційних конфліктів. Сьогодні ж організація є борцем з тероризмом та кіберзлочинами, регулятором законодавчих норм щодо викорінення корупційних явищ і захисту інтелектуальної власності, гарантом якості продукції, безпеки екологічного середовища.

Автори наукового дослідження [4] з питань економічного прогнозування акцентують на темі, що до 2050 року вплив європейський країн у світі зменшиться, а темпи економічного зростання перебуватимуть на помірному рівні 1,5–2%, хоча для розвинутих країн при сприятливій кон'юктурі такий показник становить 3–5%. На наше переконання, до цього часу ЄС може втратити свої позиції у світовому економічному рейтингу, проте однозначно збільшить переваги у безпековій площині. Про це свідчить клопітка робота відповідних інституцій над внутрішніми стратегіями щодо боротьби з тероризмом, забезпечення інформаційної безпеки, інвестування освітніх, наукових і культурних проектів тощо, продуктивні результати від яких варто очікувати у тривалій перспективі.

Не викликає жодного подиву той факт, що у науковому колі немає одностайності стосовно економічної доцільності діяльності ЄС. З. Бжезінський стверджує, що модель ЄС може стати непридатною для

інших регіонів. Європа занадто заможна, щоб бути взірцем для знедолених і бідних країн у світі. Вона «привабливіша» для іммігрантів і порівняно зі США у ЄС менше зосереджуються на питанні міжнародної безпеки [5, с. 35].

Частково погоджуємось з думкою авторів щодо ймовірності створення союзу такого зразка іншими державами, оскільки: по-перше, немає об'єктивної потреби у цьому; по-друге, варто враховувати кардинальні ментальні відмінності; по-третє, концепція ЄС ґрунтується на територіальному факторі – належність країн-учасників до Європи як частини світу.

У своєму дослідженні Н. Кушнір та Б. Дяченко [6] побоюються посиленого впливу Євросоюзу на ухвалення політичних рішень, призупинення діяльності певних економічних галузей, у зв'язку з невідповідністю європейським стандартам, виникнення торгово-економічних війн з країнами-противниками Євроінтеграції. Серед позитивних аспектів визначають активізацію іноземного інвестування, впровадження новітніх технологій, модернізацію виробничих процесів, підвищення якості життя.

Іноземні дослідники наголошують на перевагах інтеграції України до ЄС та на можливості досягнення продуктивності економіки, макроекономічної стабільності, активізації торгівлі між країнами ЄС, забезпечення вільного руху факторів виробництва, гарантованого захисту прав працівників та споживачів [7, с. 227]. Водночас О. Власюк прогнозує: європейська інтеграція України відбуватиметься повільно, а питання про членство в ЄС буде відкладено мінімум до 2020 року [8, с. 46].

На нашу думку, за будь-яких умов імплементація угоди про асоціацію України з ЄС передбачає багатоваріантний розвиток: в одному випадку – стати каталізатором економічного розвитку, в іншому – дати можливість проявитися низці дестабілізуючих чинників, що здатні завдати значних збитків. За таких умов імплементація Угоди про асоціацію з ЄС є загрозою економічній безпеці держави загалом та її інвестиційній складовій зокрема.

З огляду на таке побоювання поділяємо позицію колег НІСД на предмет того, що процес реалізації євроінтеграції повинен охоплювати такі аспекти:

1) євроінтеграційні завдання для України згідно з умовами Угоди є поточними цілями, тоді як остаточною метою є забезпечення готовності до вступу в Європейський Союз, як це передбачається Стратегією сталого розвитку «Україна-2020». Саме тому Україна вже сьогодні повинна передбачати конкретні заходи щодо повної адаптації

чинних у державі норм та правил до стандартів ЄС з подальшим поглибленням економічної взаємодії;

2) економічна система Європейського Союзу постійно модифікується та ускладнюється. Йдеться про створення Фіскального та Банківського Союзів, удосконалення Валютного Союзу, об'єднання в єдиній зоні вільної торгівлі ринків ЄС і США тощо. Такі процеси вимагають від України постійного моніторингу зазначених процесів та опрацювання підходів до інтеграції не із сучасним, а з майбутнім Євросоюзом [9, с. 253].

До позитивних напрямків варіантної складової ризику інвестиційної безпеці «імплементация Угоди про Асоціацію з ЄС» відносимо: модернізацію та активізацію виробництва, подолання технічної відсталості, залучення зовнішніх інвесторів, подолання бар'єрів недовіри внутрішніх інвесторів, нарощення темпів зовнішнього інвестування за типом «європейського зразка», детінізацію економіки, розширення ринків збуту товарів українського виробництва. Водночас адаптація до нового економічного середовища може викликати такі небажані явища, як економічну інтервенцію України країнами-учасниками ЄС, монополізацію ринку фінансових послуг, суттєву диспропорцію джерел інвестування – на перевагу іноземного, і, як наслідок, можливість приватизації стратегічно важливих підприємств.

Попри зазначене, приклад об'єднаної Європи є показовим для країн з низьким рівнем людського розвитку хоча б тому, що ЄС є найбільшим світовим «донором» міжнародної допомоги, а такі країни, як Австрія, Велика Британія, Данія, Німеччина, Швеція за версією *The Legatum Prosperity Index* [10] потрапили у першу десятку рейтингу країн з найкращими умовами для життя. Протягом 2015–2017 рр. Нідерланди, Німеччина, Швеція, Великобританія, Фінляндія займали головні позиції у глобальному рейтингу конкурентоспроможності [11, с. 7]. До порівняння, аналіз «Індексу економічних свобод – 2016» показав, що в Україні спостерігаються одні з найгірших умов для розвитку економіки серед країн Європи та більшості пострадянських країн. Водночас у 2016 р. наша держава погіршила загальний рейтинг серед 178 країн – з 155-го місця у 2015 до 162-го. Динаміка показників свідчить про незадовільний стан інвестиційного клімату (гарантія прав власності, управління державними витратами), рівня корупції та інших показників економічної свободи. Відповідно до цього рейтингу Україна входить до переліку 25 країн з «репресивною» економікою. Результати дослідження *Transparency International* «Індекс сприйняття корупції – 2014» [24] показують, що умови для ведення довгострокового бізнесу в Україні також не найкращі. Серед 175

держав наша країна зайняла 144 місце поруч з Угандою і Коморськими островами. У 2015 р. Україна зміцнила свої позиції у цьому рейтингу посівши 135 місце з 167 [13]. Такі зрушення спричинені впровадженням антикорупційних інституцій (Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратура, Національне агентство з питань запобігання корупції), суспільне переосмислення корупційної проблематики, імплементація принципів прозорості.

Згідно з аналітичною інформацією Представництва України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії загальний обсяг інвестицій з країн ЄС в економіку України становив 35014,3 млн дол. США, або 73,3% від загального обсягу інвестицій в економіку України. Найбільшими інвесторами України з Євросоюзу є Кіпр, Великобританія та Нідерланди (рис. 1). Водночас варто наголосити, що з України інвестиції спрямовуються в Кіпр – 5824,5 млн дол. США (96,8% від загального обсягу прямих інвестицій у країни ЄС), Латвію – 70,5 млн дол. США та Польщу – 50,6 млн дол. США.

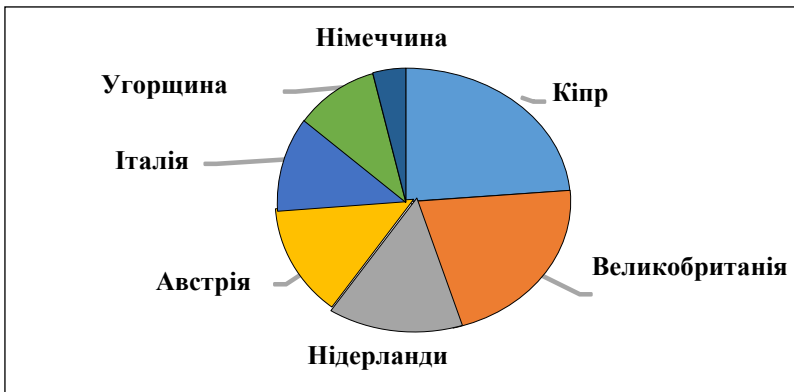

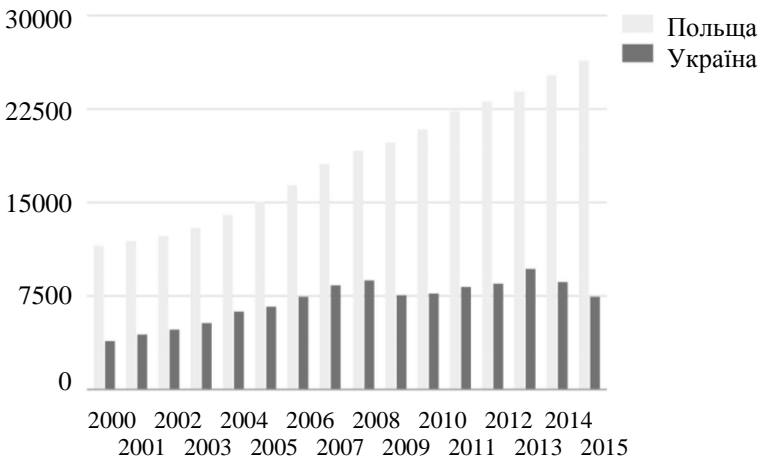
Рис. 1. Інвестування в українську економіку країн-членів ЄС у 2016 році (млн дол. США)

Складено автором на основі [14]

За результатами цих статистичних даних важко оцінити інвестиційну привабливість України на теренах ЄС, адже Кіпр, захищений членством ЄС, має репутацію «не офіційної» офшорної зони. Окрім того, згідно з офіційними даними, оприлюдненими Національним антикорупційним бюро України [15], легалізація коштів, здобутих

унаслідок корупційних дій, відбувається за рахунок міжнародних компаній Великобританії та Кіпру. Ці держави приваблюють гарантіями повної конфіденційності, низькими ставками оподаткування та спрощеною системою фінансової звітності.

Серед країн ЄС дослідники покладають великі надії на довгострокове зростання Польщі, за умов підтримки інституційних змін і економічної моделі спрямованої на збільшення росту ВВП (рис. 2), що свідчить про економічну стійкість держави до світових криз.

Рис. 2. Україна: Польща. Динаміка росту ВВП на душу населення протягом 2000–2015 рр.*

* Складено автором на основі [16].

Польща і Україна – дві постсоціалістичні держави, що мали приблизно однакові стартові позиції на початку трансформаційних перетворень, доволі схожу структуру економіки, подібне складне геополітичне положення та поляризовану політичну систему [17]. На основі спільних ментальних характеристик, морально-культурних цінностей та сусідського географічного розташування ця країна може стати взірцем для України у питаннях євроінтеграції.

На думку Б. Крамека, Україна буде сильною, стабільною й безпечною у тому разі, коли український бізнес інтегрується з Європою, завдяки чому країна врівноважить свій бюджет і почне швидко еконо-

мічне зростання [18]. На цьому шляху Україна і Польща повинні йти пліч-о-пліч з метою досягнення взаємовигідних цілей. Ринки Польщі потребують нових місць збуту своєї продукції, а у цьому плані Україна є перспективною.

В. Магарасов вважає, що визначальні загрози економічній безпеці Польщі мають зовнішнє походження і можуть виявитись у прояві негативного впливу на економіку Польщі економічної нестабільності країн-сусідів; залежність держави від постачання закордонних енергоносіїв; неконтрольовані міграційні процеси, що здатні завдати шкоди соціально-економічній стабільності та фінансово-економічним можливостям країни [19, с. 57].

Попри зазначене, за результатами міжнародних досліджень досягнення Польщі доволі значні (табл.).

Таблиця

Порівняльна характеристика глобальної успішності України та Польщі у 2016 році

Вид рейтингу	Кількість позицій у рейтингу	Польща	Україна
Конкурентоспроможність економіки [20, с. 15]	140	41	79
Сприйняття корупції в органах державної влади [21]	176	29	131
Розвиток людського потенціалу [22]	188	36	84
Система вищої освіти [23]	50	43	44
Інвестиційна привабливість [24]	174	34	130
Процвітання [10]	149	34	107

У 2016 році Польща зайняла 34 позицію у світовому рейтингу інвестиційної привабливості, водночас досягнення України ілюструють невтішні перспективи залучення інвестиційного капіталу. Інституційні зміни в Україні не принесли успішних результатів у питаннях боротьби з корупцією, яка досі є невід’ємною складовою життя пересічних громадян, як наслідок 131 місце у рейтингу, що кардинально дисонує із рівнем сприйняття корупції у Польщі – 29 позиція.

Несуттєві відмінності між становищем Польщі і України вбачаються у рейтингах конкурентоспроможності економіки та розвитку

людського потенціалу, зокрема за результатами останнього Україна визнана країною з високим рівнем людського розвитку. Стандарти вищої освіти у згаданих країнах включені у 50-ку найкращих світових систем.

У безпековій площині найбільше занепокоєння викликає становище України у рейтингу «*The Legatum Prosperity Index*», відповідно до якого управлінська структура, стан національної та особистісної безпеки перебуває на критично низькому рівні. Результати Польщі у вказаному дослідженні ілюструють реальні перспективи соціально-економічного зростання держави у найближчій перспективі, а також належний стан національної безпеки.

Висновки. На основі сучасних наукових досліджень, а також досвіду країн-учасників ЄС було встановлено, що інтеграційні процеси становлять ризик для економічної безпеки держави. Уникнення негативного сценарію можливе через виключення стратегічних прорахунків та запозичення позитивного досвіду країн-учасниць ЄС, зокрема Польщі. На наше переконання, імплементація Угоди про Асоціацію з ЄС надасть змогу Україні розкрити свій економічний потенціал на європейському ринку та поза його межами, освоїти чинні стандарти якості, поетапно реалізувати стратегію економічної модернізації та, як наслідок, сприяти забезпеченню економічної безпеки.

---

1. Маренич А. І. Наслідки євроінтеграції: соціальний аспект / А. І. Маренич, Н. Г. Мехеда // Фінансовий простір. – 2013. – № 4. – С. 209–214.

2. Петрова І. Соціальні наслідки Євроінтеграції України. Ринок праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09447.pdf/>.

3. Купінський С. Угода про асоціацію з ЄС: 10 негативних економічних наслідків. Незалежний аудитор / С. Купінський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://n-auditor.com.ua/uk/component/na_archive/725?view=material/.

4. Економічний прогноз «Світ у 2050 році». PwC [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pwc.com/ua/uk/press-room/2015/the-world-in-2050.html/>.

5. Бжезінський З. Стратегічне бачення: Америка і криза глобальної влади / З. Бжезінський; пер. з англ. Г. Лелів. – Львів: Літопис, 2012. – 168 с.

6. Кушнір Н. О. Асоціація Україна–ЄС: потенційні вигоди та можливі ризики для економіки України / Н. О. Кушнір, Б. І. Дяченко // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2014. – Вип. 2. – С. 224–228.

7. Greer V. *Europeaneconomicsecurity. SecuringEurope'sfuture* / V. Greer // Ed. byFlanaganSt., Hampson F. 2008. – P. 221–244.

8. Стратегії, що творять Україну / за заг. ред. О. С. Власюка; Національний інститут стратегічних досліджень. – 2017. – 530 с.

9. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році: Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НІСД, 2016. – 688 с.

10. The Legatum Prosperity Index 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.prosperity.com/rankings>.

11. The Global Competitiveness Report 2016–2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf

12. Transparency International Corruption Perceptions Index 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-transparency-international-corruption-perceptions-index-2014/\\$FILE/EY-transparency-international-corruption-perceptions-index-2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-transparency-international-corruption-perceptions-index-2014/$FILE/EY-transparency-international-corruption-perceptions-index-2014.pdf).

13. Corruption Perceptions Index 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.iaca.int/images/news/2016/Corruption_Perceptions_Index_2015_report.pdf.

14. Інвестиційне співробітництво Україна–ЄС. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-investments/>.

15. Українська корупція залишила слід у 41 країні світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nabu.gov.ua/novyny/ukrayinska-korupciya-zalyshyla-slid-u-41-kraynini-svitu>.

16. Валовой внутренний продукт стран в 1980–2015 годах [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://svspsb.net/danmark/vvp-stran.php/>.

17. Молдован Олексій. Інтеграція до ЄС: досвід Польщі та виклики для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dt.ua/macrolevel/integraciya-do-yes-dosvid-polschi-ta-vikliki-dlya-ukrayini-.html>

18. Крамек Б. Економічний шлях Польщі: уроки для кризової України. Європейська правда / Б. Крамек [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/04/10/7032822/>.

19. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки регіону / В. Г. Маргасова // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія Економіка. – 2011. – Вип. 1. – С. 53–61.

20. The Global Competitiveness Index 2015–2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf с. 15.

21. Індекс корупції CPI-2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ti-ukraine.org/research/index-koruptsiyi-cpi-2016/>

22. Human Development Report 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf.

23. QS Higher Education System Strength Rankings 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.topuniversities.com/system-strength-rankings/2016>.

24. BDO IBC Overall ranking [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bdo-ibc.com/index/global-comparison/overall-index/>.

Охримович М. М. Имплементация Соглашения об ассоциации с ЕС: аспект безопасности

Исследованы вопросы безопасности имплементации Соглашения об ассоциации с ЕС. Проанализированы макроэкономические показатели Польши и Украины, на основании которых сделан вывод об относительной устойчивости экономики Польши в кризисные периоды, а также возможности стабильного экономического роста.

Установлено, что интеграция Украины в европейское сообщество может способствовать реализации отечественного экономического потенциала на европейском рынке и за его пределами, освоению европейских стандартов качества, экономической модернизации и обеспечению экономической безопасности.

Ключевые слова: *экономическая безопасность государства, инвестиционная безопасность Украины, инвестиционный климат, инвестиционная привлекательность, международное сотрудничество.*

Ohrymovych M. M. Safety aspects of implementation the European Union Association Agreement

Implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU can stipulates multivariate development: in one case – it could be a reason for economic development what includes: modernization and activation of production, overcoming technical backwardness, attracting external investors, increasing the rate of foreign investment, expansion of markets for Ukrainian goods, in another – provoke destabilizing factors that can cause significant losses. Under such conditions, the implementation of the Association Agreement with the EU is a threat of economic security of state and it's investment component in particular.

The Association Agreement constitutes a new stage in EU-Ukraine contractual relations, aiming at political association and economic integration and leaving open the way for further developments. EU principles provides for a shared commitment to a close and lasting relationship, based on common values, in particular full respect for democratic principles, rule of law, good governance, human rights and fundamental freedoms.

Research on the perspective of Ukraine's accession to EU structures is an important subject of theoretical and empirical study in Poland. Poland and Ukraine are two post-socialist states which based on the same mental characteristics, moral and cultural values and neighboring geographic location That why Poland can be example model for Ukraine on the way of European integration.

One of the key challenges facing Ukraine in its reform process is the introduction of sustainable changes to reduce opportunities for corruption and to ensure that corruption allegations are pursued in court. Ukraine has set up new anti corruption institutions and adopted legislation on anti – corruption, which it is starting to implement.

Key words: *economic security of the state, investment security of Ukraine, investment climate, investment attractiveness, international cooperation.*

Стаття надійшла 26 квітня 2017 р.